

TRAÇOS DE VIDA

Jaller d'escriptura creativa

Projecte per a la programació estable d'accions de promoció
a la lectura a joves amb risc d'exclusió social

Des de 2012

1. – DESCRIPCIÓ DEL PROJECTE

L'escriptura és una de les formes de comunicació més elementals, que a través del medi escrit, ens permet expressar realitats molt diverses. El Taller d'escriptura creativa *Traços de vida*, esdevé un motlle formal idoni per fer volar la imaginació a través de la paraula escrita, i ens permet practicar el plaer d'escriure sense complexos i aprendre d'una manera participativa i oberta. L'escriptura creativa s'entén com un procés, més que com una finalitat, perquè vol potenciar la capacitat d'expressió personal i la llibertat d'expressió per sobre del missatge, acostant el món de la lectoescriptura a joves i adolescents a través d'una metodologia lúdica i divertida. D'altra banda, ens permet fer un treball d'inclusió social ja que l'activitat es porta a terme amb joves d'entre 12-17 anys de l'Hospital de dia infantojuvenil de la Fundació Pere Mata, sovint estigmatitzats en el seu entorn més immediat. D'aquesta manera, poden sortir del centre i realitzar altres iniciatives fora del recinte estrictament hospitalari, interactuant amb altres institucions i fent-se socialment més visibles.

2. – DIAGNOSI PRÈVIA I JUSTIFICACIÓ DEL PROJECTE

El projecte d'escriptura creativa va començar a forjar-se en detectar-se la necessitat de realitzar a la biblioteca alguna activitat pensada per a joves d'entre 12 i 17 anys, per tal de fomentar la lectura però d'una manera més creativa. Des de sempre, els adolescents són un repte per a les biblioteques i volíem plantejar un taller d'escriptura que acostés als adolescents al món dels llibres i de la lectura però d'una manera indirecta. Tot i això, quan el projecte començava a gestar-se vam pensar posar-lo en marxa amb la gent de la Fundació Pere Mata, amb qui treballàvem des de l'any 2007. Des de sempre em volgut fer de la biblioteca un lloc on tothom pugui trobar el seu espai i organitzem moltes i molt diverses activitats per tal de donar cabuda a un ventall d'usuaris el més gran possible. La Fundació ja tenia el públic al que nosaltres volíem arribar i des de l'entitat, sempre s'ha valorat molt positivament que els seus usuaris tinguin llocs on poder fer activitats comunitàries, com anomenen aquelles iniciatives que es porten a terme fora del centre. Així que planificant les activitats per al curs 2012-2013, vam proposar-los de participar en aquesta prova pilot del taller d'escriptura creativa perquè anava adreçada a joves d'entre 12 i 17 anys i els de l'hospital de dia de la Fundació, estaven a més, en situació de vulnerabilitat i conflicte social per trastorns mentals. De seguida vam veure l'interés per part dels terapeutes i educadors, ja que les pràctiques fora de les instal·lacions estrictament hospitalitàries afavoreixen el desenvolupament del rol dels usuaris dins de la societat, trencant estereotips i barreres que tradicionalment se'ls hi associaven i que dificultaven la tornada a la comunitat. Però és quan es posa en marxa el projecte que ens adonem que a través dels tallers d'escriptura creativa, els professionals podien fer a més, un treball terapèutic amb els nois i noies, ja que de forma inconscient, plasmaven al paper molts elements de la seva realitat més immediata i a la que era més difícil accedir per altres vies, va ser llavors quan vam titular el projecte amb el nom de *Traços de vida*.

Fins ara, més de 210 joves entre 12 i 17 anys han pogut gaudir de l'activitat i seguir treballant el seu rol social i la participació progressiva en activitats realitzades a la comunitat de forma paral·lela al treball al centre.

3. – METODOLOGIA

El taller d'escriptura creativa agafa la idea d'un joc de cartes titulat *Arca dos contos*, pensat per a estimular la creativitat i fomentar el plaer per la lectura. Els participants han d'elaborar una història, de forma col·lectiva o individual, a partir d'unes cartes que els toquen, en principi, de forma aleatòria.

Hi ha cinc grups de cartes diferents: personatges (humans i animals), espais, característiques, objectes màgics, paraules clau i accions. A més a més, per tal de poder treballar uns continguts que ens interessaven especialment, vam crear dos grups de cartes nous: valors i emocions. A partir de tot això, l'objectiu és escriure una història tenint en compte els conceptes que hagin sortit, i a cada sessió s'introdueix algun element nou que ens permeten anar observant com els nois i les noies s'identifiquen amb les personatges i, de vegades, hi projecten característiques pròpies. (veure annex 1). Per tal de poder fer un seguiment més acurat dels usuaris i una atenció més personalitzada, treballem sempre en agrupacions de màxim tres persones, i com a molt quatre grups per sessió, de manera que cada dia no som més de quinze persones. A través d'aquest taller aconseguim que els joves llegeixin les narracions que han escrit durant la sessió anterior, escriguin el text corresponent que llegiran als seus companys dels altres grups i per finalitzar es llegeix un conte/àlbum il·lustrat que gira al voltant del tema de la sessió per a que vegin altres punts de vista i es familiaritzin amb l'hàbit lector. En acabar, sempre queden uns minuts per a què puguin fer ús de la biblioteca, agafar llibres en préstec, fer reserves... i poc a poc anar coneixent els serveis que oferim per a què després puguin utilitzar-los de manera autònoma. A més a més, per tal que puguin continuar treballant continguts i seguint amb l'hàbit lector, sempre preparem un lot de llibres que gira al voltant del temes que tractem a les sessions per a què se'l puguin endur al centre de forma permanent com un punt de lectura fix.

4.- OBJECTIUS DEL PROJECTE

Objectius GENERALS:

- Afavorir l'expressió emocional mitjançant l'escriptura.
- Elaborar una obra pròpia per augmentar l'autoestima dels participants.
- Utilitzar, participar i vincular als usuaris en un recurs comunitari, com la biblioteca.
- Fomenta el plaer per la lectura i la descoberta de la biblioteca

Objectius ESPECÍFICS:

- Millorar i potenciar les habilitats necessàries des de el punt de vista del rol social.
- Treballar l'adequació en diferents espais comunitaris.
- Fomentar la cohesió grupal i millorar les habilitats d'interacció.

- Augmentar la creativitat per afavorir la capacitat de resolució de conflictes.
- Potenciar el treball en equip.
- Conèixer i instaurar hàbits bàsics (horaris, normes, material, espai...)
- Fomentar la tolerància, el respecte i el treball en equip.
- Millorar i/o mantenir les habilitats de comunicació.

5.- ÀMBITS O COL·LECTIUS ALS QUE S'ADREÇA EL PROJECTE

Aquest projecte es va pensar inicialment per a joves i adolescents en edats compreses entre els 12 i els 17 anys, però en realitat s'ha posat en funcionament, amb joves i adolescents d'aquesta edat però vinculats estrictament al Hospital de dia infantojuvenil de la Fundació Pere Mata. Amb ells estem treballant des de ja fa molts anys amb activitats diverses (fang, pintura, lectura en veu alta, comentari de notícies d'actualitat, taller de costura...) que programem anualment, perquè valoren especialment aquesta funció social que afortunadament, desenvolupen actualment les biblioteques, i des de fa quatre anys que participen en aquest taller d'escriptura creativa *Traços de vida*..

Després de tot els temps que portem amb l'activitat, ells mateixos han pogut monitoritzar algun taller d'escriptura creativa, de forma voluntària i sempre sota la supervisió d'un adult, en activitats que s'organitzen a la ciutat com la Fira Solidària, el Nadal Jove, Sant Jordi... on nens i nenes més petits construeixen la seva pròpia història. D'aquesta manera ells passen de rebre l'activitat a dirigir-la, tenint un paper molt més actiu. Treballen el compromís, la responsabilitat i el saber estar i és molt emotiu veure com s'impliquen en tasques de voluntariat i de caire social amb entusiasme.

6.- LÍNIES ESTRATÈGIQUES D'ACTUACIÓ

El projecte es fonamenta sobre tres línies d'actuació fonamentals: **Foment a la lectura**: un dels principals objectius es acostar el món de la lectura als adolescents, a partir de la creativitat. Escriure és un primer pas per apropar-se a la lectura. **Cooperació amb altres agents**: ens agrada fer de la biblioteca un espai proper als ciutadans, per això ens agrada col·laborar i cooperar amb altres organismes i institucions externes. **Inclusió social**: volem fomentar la funció social i el nou concepte de biblioteca com un espai d'aprenentatge i inserció social.

7. – FASES DE DESENVOLUPAMENT

Des de la inauguració de la biblioteca Marcel·lí Domingo, l'any 2006, hem apostat per fer d'aquesta, un agent integrador, que fomenti la cohesió social i millori la qualitat de vida de la comunitat. Per això ja l'any 2007 vam començar a cooperar amb altres institucions amb les que hem elaborat projectes adequats a les seves necessitats. La Fundació Pere Mata va ser una de les primeres amb les que

vam establir contacte, tant el Centre de dia (adults), com l'Hospital de dia infantojuvenil de la Fundació, que és el que ara ens ocupa. El projecte *Traços de vida* ha anat agafant forma poc a poc i està en constant evolució, però a tall de resum, ha passat per les següents fases:

2007: presa de contacte i inici d'activitats dirigides a la biblioteca.

Curs 2008/09: Tallers quinzenals de fang i pintura amb monitora voluntària.

Curs 2009-10: (Introduïm la lectura) Tallers quinzenals de fang i lectura en veu alta. Participa un grup d'adults i un d'adolescents. Activitats amb dues monitores voluntàries

Curs 2010-11/2011-12: Activitats setmanals amb adults i adolescents (pintura, lectura en veu alta, fang i lectura d'actualitat). Prova pilot del taller d'escriptura creativa.

Curs 2012-13: els adults venen tres setmanes al mes a la biblioteca, amb una voluntària i fan cine fòrum, pintura/fang i lectura dramatitzada. Els adolescents segueixen venint cada setmana i fan fang, lectura en veu alta, pintura, i seguim amb el taller d'escriptura creativa, que després de veure la rebuda que ha tingut i com s'hi perfilen històries personals, anomenem "Traços de vida". Ja assisteixen dos grups. S'incorpora la figura d'una dinamitzadora com a pla d'ocupació.

Curs 2013-14/ fins l'actualitat: el d'adults segueix el seu plànnig i els adolescents porten a terme, el ja consolidat projecte d'escriptura creativa *Traços de lectura*. Assisteixen setmanalment tres grups que van alternant les activitats al centre amb la sortida a la comunitat, que en aquest cas és la biblioteca.

8. – PLA DE COMUNICACIÓ I DIFUSIÓ

En aquest cas, com que l'activitat ha estat pensada per a una col·lectivitat concreta, el projecte s'ha dissenyat de forma conjunta amb tots els professionals (educador social, terapeuta ocupacional, dinamitzadora) i per tant no ha calgut establir mecanismes de difusió i comunicació. Malgrat tot, la biblioteca fa servir els seus canals de difusió habituals per donar a conèixer les activitats que es porten a terme, com són Facebook, Twitter, el bloc, la ràdio municipal i el butlletí d'informació trimestral que s'edita en paper i digitalment. Aquest any vam presentar el nou projecte *Traços de vida*, ja totalment consolidat, a la Fira Literària Joan Cid i Mulet a Jesús a l'abril del 2014.

9. – AGENTS AMB ELS QUE ES COL·LABORA

- Fundació Pere Mata (Hospital de dia i Centre de Dia)
- Departament d'ensenyament de les Terres de l'Ebre
- Emissora Municipal Ràdio Tortosa.
- Consorci per la Normalització Lingüística
- Associació Obre't'ebre
- Amigues i amics de la UNESCO Tortosa
- Associació Atzavara-arrels
- Centre Residencial d'Acció Educativa Coll de l'Alba

10. – ACCIONS REALITZADES FINS AL MOMENT

- Fidelització de la relació amb la Fundació Pere Mata, tant amb els adults (Centre de dia), com amb els adolescents (Hospital de dia).
- Exposicions anuals amb tots els treballs realitzats cada curs (amb la participació dels usuaris amb tot el procés de muntatge).
- Al juny d'aquest any, per tancar les sessions del taller *Traços de vida*, hem confeccionat un llibre amb totes les històries col·lectives que s'ha creat.
- Visita a les instal·lacions de Ràdio Tortosa per gravar un programa per explicar el projecte i lectura en directe de dues històries per part dels usuaris.
- Participació anual a la Fira Solidària, primer amb lectura de contes i des del 2013 amb la lectura de relats escrits per ells mateixos al taller de *Traços de vida*.
- Participació durant la diada de Sant Jordi amb la lectura dels relats resultants del taller.
- Usuaris de la Fundació Pere Mata (tan joves com adults) formen part d'un programa de voluntariat amb la biblioteca on desenvolupen tasques molt diverses, tan internes com d'atenció al públic i que els ajuden a trencar els murs que sovint s'estableixen al voltant de la gent amb problemes de salut mental.

11. – RESULTATS OBTINGUTS

Fins al moment, valorem l'activitat molt positivament, tant des de la biblioteca com des de la Fundació. En primer lloc perquè veiem que els usuaris coneixen i utilitzen els serveis bibliotecaris de forma autònoma. I després, a nivell terapèutic també, perquè hem observat que el que escriuen no sempre es tot inventat i que hi ha alguns aspectes rellevants que permeten als terapeutes i educadors socials fer un treball posterior més directe i profund, ja que veuen en les narracions detalls significatius que poden recuperar després durant la teràpia i que no surten de cap altra manera. Cal afegir en aquest àmbit, el trencament d'estereotips pel que fa a aquestes patologies, i la millora de l'autoestima al sentir-se part de la comunitat i poder fer activitats fora del centre. (Veure annexos 2 i 3). A més, els joves que participen de l'activitat, a part d'assistir al programa *Biblioones de Ràdio Tortosa* per gravar un programa per a donar a conèixer l'activitat (podeu escoltar el programa al podcast del *Biblioones* del 14 de maig del 2015 <http://www.radiotortosa.cat/ca/programa/biblioones>), també han participat en diferents esdeveniments de la ciutat com ara la Fira Solidària, Nadal Jove, la diada de Sant Jordi... llegint les narracions que ells havien escrit i dinamitzant tallers d'escriptura creativa.

Arrel d'aquesta activitat, s'ha establert un conveni de cooperació i voluntariat amb usuaris de la Fundació Pere Mara, tan adults com adolescents i poc a poc s'incorporen a la societat. Iniciatives com aquesta ajuden a trencar barreres i a eliminar estigmes socials, facilitant la reinserció social i laboral.

12. – ÀMBITS/ACCIONS A MILLORAR

Per al proper curs tenim previst ampliar les sessions de treball conjunt Biblioteca-Fundació. Per això proposariem, enlloc d'un dia a la setmana, trobar-nos dos cops per poder seguir amb el taller de *Traços de vida*, i a la vegada poder fer el treball d'emocions a través del teatre. Pensem que l'expressió corporal, és també, una molt bona eina per poder gestionar emocions i que els adolescents expressin, comuniquin, verbalitzin.. tot allò que els passa i que sovint no li poden posar nom.

13. – ACCIONS PREVISTES PER A PROPER ANY

Ens agradaria molt poder incloure dins del taller d'escriptura creativa *Traços de vida* una activitat teatral oberta a tothom per tal de lluitar contra l'estigma amb el que carreguen sovint els usuaris de l'Hospital de dia Pere Mata. Un professional conduiria les sessions, i a través del treball en equip i l'expressió corporal es teatralitzaria una de les històries que ells mateixos haurien escrit. La idea seria, seguint altres iniciatives similars, treballar conjuntament usuaris de l'hospital de dia amb altres nois i noies de la mateixa edat (12-17 anys) sense que sàpiguen d'on ve cadascú per no crear prejudicis. Proposariem una sessió setmanal de dues hores durant el tercer trimestre, on es treballaria l'expressió corporal, les dinàmiques de grup, valors com el respecte, la cooperació, l'escolta activa, l'empatia, el treball en equip... per tal de fomentar la participació en activitats comunitàries i millorar el sentiment de pertinença i per tant, l'autoestima de tot el col·lectiu. D'altra banda, per seguir aprofundint el tema dels valors i de les emocions voldríem adquirir fons específic per treballar a partir dels àlbums il·lustrats. A part de continuar editant el llibrets amb les narracions escrites anualment per a què vegin publicat el fruit del seu treball.

15. – ACCIONS PER CONSOLIDAR EL PROJECTE

Per portar a terme aquesta teatralització de l'activitat com a complement i cloenda de les sessions del taller, voldríem establir un conveni amb l'Escola Municipal de Teatre i amb patrocinadors privats per a poder tirar-lo endavant.

16. – PRESSUPOST

A part dels recursos materials i humans que ja fem servir, per a consolidar l'activitat, caldria incorporar:

- 900€ per a la contractació d'un professional per dur a terme l'activitat teatral (75€/h)
- 300€ per vestuari i *atrezzo*.
- 200€ per editar les històries que es van escrivint al llarg de les sessions per a que ells mateixos puguin veure com van evolucionant els textos.
- 600€ per continuar adquirint àlbums il·lustrats que ens permetin seguir treballant el tema emocional en acabar cada sessió del Taller d'escriptura creativa.